

รูปแบบการสร้างสรรค่านาฏศิลป์ ชุด ฉิมเฉียะบอวนเต๋นางวังซังขาน

The Form of Creative Works of Dramatic Art Som Sei
Kha Buon Hae Nang Sangkhan.

บัวตอง ชัยวิเศษ¹, ปันดดา สายหยุด², ผกาวัลย์ สาทา³, อัสวเดช สามารถ⁴,
สุดารัตน์ อาตมยะพันธ์⁵ และศุภวัฒน์ นามปัญญา⁶

Buatong Chaiwiset¹, Panadda Saiyud², Phakawan Sata³, Ussawadet
Samart⁴, Sudarat Atayaphan⁵ and Supawat Nampanya⁶

Received: April 4, 2023

Revised: August 19, 2023

Accepted: August 19, 2023

¹ สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama Program, Faculty of Humanities and
Social Sciences Ratjabhat Maha Sarakham University
(E-mail: buatong0990268655@gmail.com)

² สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama Program, Faculty of Humanities and
Social Sciences Ratjabhat Maha Sarakham University
(E-mail: prai0943984110@gmail.com)

³ สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama Program, Faculty of Humanities and
Social Sciences Rajabhat Maha Sarakham University
(E-mail: pakawan0443@gmail.com)

⁴ สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama Program, Faculty of Humanities and
Social Sciences Rajabhat Maha Sarakham University
(E-mail: ussawader020844@gmail.com)

⁵ สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama Program, Faculty of Humanities and
Social Sciences Rajabhat Maha Sarakham University
(E-mail: siangshinone@gmail.com)

⁶ คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Faculty of Fine and Applied Arts and Cultural Sciences
Mahasarakham University
(E-mail: supawat1919@gmail.com)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์การแสดงที่เกี่ยวกับ ประเพณีสงกรานต์ของหลวงพระบาง โดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา ความเป็น มาประเพณีตรุษสงกรานต์ของหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว และสร้างสรรค์ศิลปะการแสดง ชุด **ฉิมเฉีย**

อะบอนແຫ່ງງຊ້າວ (ชมเชยขบวนแห่นางสังขาน) โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร และเก็บรวบรวมภาคสนาม ด้วยการสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ผู้รู้จำนวน 4 คน นักแสดงจำนวน 26 คน และประชาชนทั่วไป 10 คน จากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ โดยมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า นางสังขาน มีความสำคัญกับประเพณีสงกรานต์ใน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่เชื่อกันว่า นางสังขาน คือนางเปลี่ยน ผ่านปี ที่ผ่านการประกวด และมีลักษณะโดดเด่น จากการศึกษาประเพณี สงกรานต์ของหลวงพระบาง พบว่า เมืองหลวงพระบางคือเมืองมรดกโลกและมี ประเพณีตรุษสงกรานต์ของหลวงพระบาง คณะผู้วิจัยได้นำหลักการทาง นาฏศิลป์ในด้านการกำหนดความคิด การประมวลข้อมูล ดนตรี กระทบทำรำนำนามาสร้างสรรค์จนเกิดเป็นนาฏศิลป์ ที่มีความสวยงามและมีสุนทรียภาพทาง นาฏศิลป์

ประเพณีตรุษสงกรานต์ของหลวงพระบาง เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่าง พื้นที่กับผู้คนและการสร้างสรรค์การแสดงนาฏยประดิษฐ์ชุด **ฉิมเฉียอะบอนແຫ່ງງຊ້າວ** (ชมเชยขบวนแห่นางสังขาน) จึงเป็นปรากฏการณ์ทาง นาฏยกรรมที่จะสืบสานวัฒนธรรมตรุษสงกรานต์ ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ ดังที่กล่าวมาอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: การสร้างงานนาฏศิลป์, ประเพณีตรุษสงกรานต์ของหลวงพระบาง, นางสังขาน

Abstract

This academic article is a research on the creation of a performance related to Songkran festival of Luang Prabang. The objective is to educate the history of Songkran New Year tradition of Luang Prabang, Lao People's Democratic Republic and also create the performing arts series (Som Sei Kha buon Hae Nang Sangkhan). The study is collecting data from the document, field work surveying, observing, and interviewing 4 knowledgeable people, 26 actors and 10 ordinary people. The research instruments are surveys, observations and structured and unstructured interviews.

The result found that Nang Sangkhan was important to Songkran festival in Laos. It is believed that Nang Sangkhan is a woman who won the beauty contest. This position was changed every year. She has a distinctive appearance. Moreover, the study found that Luang Prabang is a world heritage city where has many interesting traditions. The research team has applied the principles of dramatic art to set up ideas, process data, music and dancing postures that is beautiful and aesthetic.

Songkran Festival in Luang Prabang is a relationship between local and people. The creation of dancing art which is called Som Sei Kha buon Hae Nang Sangkhan. It is a dramatic phenomenon that will inherit the culture. Songkran New Year which clearly show the relationship as mentioned.

Keywords: Creation of dancing arts, Songkran New Year tradition of Luang Prabang, Nang Sangkhan

บทนำ

งานสงกรานต์ หรือ งานบุญปีใหม่ของชาวลาวหลวงพระบางนั้น จะมีการ “แห่วอ” จากวัดธาตุน้อยไปตามถนนกลางเมืองมายัง วัดเชียงทอง โดยวอที่สำคัญประกอบด้วย วอท้าวกบิลพรหม วอพระสงฆ์ วอนางสังขาน โดยขบวนแห่จะนำโดย “ปู่เยอ ย่าเยอ สิงห์แก้ว สิงห์คำ” เป็นสัตว์เลี้ยว โดยปู่เยอ ย่าเยอ และสิงห์แก้วสิงห์คำนี้จะออกมาปรากฏตัวเฉพาะในงานปีใหม่เท่านั้น ส่วน “นางสังขาน” นั้น ปรากฏในตำนาน “บุตรทั้งเจ็ด” ของท้าวกบิลพรหม ผู้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการเปลี่ยนจากปีเก่าไปสู่ปีใหม่ ทุก ๆ ปี ธิดาของท้าวกบิลพรหมทั้ง 7 ก็จะมีผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนมาทำหน้าที่อัญเชิญพระเศียรท้าวกบิลพรหมแห่ไปรอบเขาพระสุเมรุ แล้วนำไปประดิษฐานตามเดิม จนเป็นที่มาของ การประกวดนางสังขาน เพื่อคัดเลือกหญิงสาวลูกหลานของชาวเมืองหลวงพระบางมาผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนเข้าทำหน้าที่เพื่อสืบประเพณีนี้ โดยหญิงสาวเหล่านี้ จะต้องเป็นลูกหลานที่เกิดและเติบโตในเมืองหลวงพระบาง (จันสะหมอน แก้วมุงคุณ, สัมภาษณ์ : 2565)

นาฏยศิลป์เป็นศิลปกรรมอีกแขนงหนึ่งที่มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องทั้งในเรื่องรูปแบบและแนวคิด การสร้างสรรค์เป็นวิธีการพัฒนาอีกทางหนึ่งที่ทำให้เกิดนาฏยศิลป์ในรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งมีแนวคิดมาจากบริบทที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นประเพณี ความเชื่อ นิทานเรื่องเล่า วิถีชีวิต ประเพณีที่ผูกพันกับแนวคิดอย่างหนึ่งก็คือ ความเกี่ยวข้องกับประเพณีบุญสงกรานต์มาอย่างยาวนาน สามารถพบได้ในเขตประเทศอุษาคเนย์ หรือ ในประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่นับถือพุทธศาสนา ปรากฏให้เห็นทั้งในไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สหภาพพม่า หรือ เมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กัมพูชา และสาธารณรัฐประชาชนจีน มีความแตกต่างกันตามจินตนาการของผู้คนเมื่อถูกถ่ายทอดออกมาเป็นการแสดงซึ่งมีรูปแบบที่ขึ้นอยู่กับบริบทและมุมมอง

กระบวนการนาฏยประดิษฐ์ เป็นการประมวลองค์ความรู้ของการแสดงมาสร้างสรรค์เป็นนาฏยศิลป์ นาฏยประดิษฐ์แม้เป็นศิลปะสร้างสรรค์ที่ต้องการความแปลกใหม่ แต่ก็ต้องอาศัยปัจจัยของนาฏยจารีตจากอดีตเป็นฐาน วัตถุประสงค์ ความคิด วิธีการ การศึกษาและเรียนรู้ ตัวอย่างจากอดีตยังมีมากและหลากหลายเพียงใด ก็ย่อมทำให้นักนาฏยประดิษฐ์มีโอกาส สร้างสรรค์งานนาฏยศิลป์ ได้กว้างไกลเพียงนั้น เพราะ นักนาฏยประดิษฐ์ สามารถนำสิ่งที่ได้พบได้เห็น มาใช้ในงานออกแบบของตนได้มากประมาณหนึ่ง ทั้งสองประการจะทำให้ผลงานสร้างสรรค์ของนักนาฏยประดิษฐ์มีความแปลกใหม่ และโดดเด่นอย่างแท้จริง (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2543)

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ผู้เขียนศึกษารูปแบบการสร้างสรรคนาฏยศิลป์ที่มีแนวคิดจากประเพณีบุญสงกรานต์ของหลวงพระบาง และเป็นการแสดงที่ศึกษาจากประเพณีบุญสงกรานต์ของหลวงพระบาง มีแนวคิดและรูปแบบการสร้างงานนาฏยศิลป์ ผู้เขียนจึงได้นำเสนอแนวคิดสร้างสรรค์การแสดงเป็นท่ารำ เพื่อสื่อถึงลักษณะที่มีความเกี่ยวข้องในด้านประเพณีและวัฒนธรรมถึงพัฒนาการและความสัมพันธ์กัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจลักษณะการใช้พื้นที่ผ่านศิลปะการแสดงของผู้คนกลุ่มต่าง ๆ ในการใช้พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อเชื่อมโยงกับศิลปะการแสดง ที่ได้รับการยอมรับ และเผยแพร่สู่สาธารณชนมาเป็นเวลา 10 - 15 ปี เพื่อเป็นต้นแบบในการศึกษา วิเคราะห์แนวคิดในการประดิษฐ์สร้างนาฏยกรรม ที่มีความเกี่ยวข้องกับประเพณีบุญสงกรานต์ของหลวงพระบาง การใช้สัญลักษณ์ในกระบวนการท่ารำ ตลอดจนนาฏยลักษณ์ในการเคลื่อนไหว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาประเพณีตรุษสงกรานต์ของหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อศึกษาความเป็นมาของขบวนแห่นางสังขาน ในประเพณีตรุษ

สงกรานต์ของหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ ชุด **ฉิมเฉียะบอนเตต** **บาวลัวจาน** (ชมเชยขบวนแห่งนางสังขาน)

วิธีการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและการสร้างสรรค์ (Qualitative Research and Creation) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์

ผลการศึกษา

1. ประเพณีตรุษสงกรานต์ของหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ลักษณะของพิธีกรรมโดยรวม มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ พุทธ พราหมณ์ และผี อาทิ การทำบุญ ทำทาน ตักบาตรอุทิศส่วนกุศลแก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว การสรงน้ำพระ การรดน้ำขอพรจากผู้หลักผู้ใหญ่ รวมทั้งการละเล่นรื่นเริงต่าง ๆ ทั้งนี้จากความเข้าใจที่ว่าสังคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือเอเชียอาคเนย์ มีความผูกพันศรัทธาในพระพุทธศาสนา ประกอบกับการที่ภูมิภาคนี้อยู่ในเขตที่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพทางการเกษตรทำให้พิธีกรรมที่ปรากฏในประเพณีสงกรานต์มีลักษณะเชื่อมโยงกับธรรมชาติให้ความสำคัญต่อสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติเพื่อขออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองให้มีความมั่นคงในชีวิต เพื่อขอความอุดมสมบูรณ์ต่อชีวิตและชุมชน ผ่านระบบความเชื่อที่ประกอบไปด้วยพุทธศาสนา พราหมณ์-ฮินดู และการนับถือผี โดยไม่ว่าไทย หรือ ลาวก็ไม่ได้ผิดแผกไปจากมนุษย์เผ่าอื่นๆที่จะต้องมีการพัฒนาการมาจากสังคมเร่ร่อนมาสู่การลงหลักปักฐานเป็นบ้านเป็นเมือง ดังนั้นคติความเชื่อทางศาสนา ดังเดิมที่มีการนับถือผีสางจึงดำรงอยู่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองสะท้อนออกมาให้เห็นใน

ลักษณะของพิธีกรรมที่ผูกพันกับความเชื่อทางศาสนาซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต และการทำมาหากิน เป็นสำคัญ ในส่วนพิธีกรรมที่มีความแตกต่างกันนั้น หรือเรียกง่าย ๆ ว่า ประเพณีสงกรานต์ของลาวมี แต่ไทยไม่มี ที่เห็นได้อย่างเด่นชัด คือ “พิธีของปู่เยอ ย่าเยอ” ซึ่งเป็นเรื่องของชนชาติพันธุ์เข้ามาเกี่ยวข้องโดย ชนชาตินั้นถือว่าปู่เยอ ย่าเยอ คือ ตัวแทนบรรพบุรุษของปวงชนชาวลาว ทั้งนี้จากการสำนึกในชาติพันธุ์ และความหวงแหนในประเพณีวัฒนธรรม ไม่ให้ แปรเปลี่ยนไปตามกระแสของความต้องการที่จะพยายามเผยแพร่ประเพณี สงกรานต์สู่ชาวต่างชาติ โดยเฉพาะประเทศทางตะวันตก อย่างกรณีการเล่น สาดน้ำสงกรานต์ก็กลายเป็นจุดขายเพื่อการท่องเที่ยวมากกว่าการเผยแพร่ ความรู้ในประเพณีที่แสดงถึงรากเหง้าที่แท้จริงของสังคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงของประเพณีสงกรานต์ที่เกิดขึ้นใน ปัจจุบัน

2. ความเป็นมาของขบวนแห่นางสังขาน ในประเพณีตรุษสงกรานต์ของ หลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นางสังขาน คือตัวละคร สำคัญในพิธีกรรมบุญปีใหม่ หรือวันสงกรานต์นั่นเอง นางสังขานถูกเลือกมาจากการประกวด การประชันความงาม ซึ่งนางสังขาน เป็นนางงามที่ถูกประดิษฐ์ ขึ้นเพื่อเป็นภาพตัวแทนของ อิดาพญาอภิลาพรหม ด้วยเครื่องแต่งกายของสตรี ราชินิกุล และเจ้านายชั้นสูงของอดีตราชธานี เพื่อปฏิบัติภารกิจในช่วงรอยต่อ ของเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านปีของประเทศลาว

3. การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ ชุด **ฉิมเฉียะบอนเต๋ บาววังจาน** (ชมเชยขบวนแห่นางสังขาน) พบว่า ขั้นตอนในการประกอบ สร้างตามหลักนาฏยประดิษฐ์ตั้งแต่การคิดให้มี นาฏศิลป์โดยการกำหนดความ คิดหลักในการนำไปใช้ให้ชัดเจน เพื่อเป็นกรอบควบคุมการทำงาน การประมวล ข้อมูล ด้วยการสืบค้น ทั้งเอกสารงานวิจัย และข้อมูลภาคสนาม จากการ สัมภาษณ์ สังเกตกลุ่มตัวอย่างในบริบทพื้นที่ การกำหนดรูปแบบตามหลัก

นาฏศิลป์อย่างมีหลักเกณฑ์ จนกระทั่งการกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ เครื่องแต่งกาย ดนตรี การเคลื่อนไหวและการใช้พื้นที่ ตลอดจนการออกแบบท่ารำ โดยการสร้างรายละเอียด ให้เป็นไปตามกรอบแนวคิด การผสมผสานระหว่างท่ารำ การวางท่าหลักที่มีรูปแบบมาตรฐาน และแบบแผนท่าเชื่อมที่ใช้ในการเคลื่อนที่ จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ได้เป็นไปตามหลักการนาฏยประดิษฐ์ ที่เน้นความสัมพันธ์เชื่อมโยง และสมดุล จนเกิดสุนทรียภาพ การออกแบบดนตรีจึงต้องมีท่วงทำนองที่ สร้างเสริม ความรู้สึก ที่เข้าใจกันได้ง่าย และด้วยความเป็นนาฏยประดิษฐ์ แบบ พื้นเมือง เครื่องแต่งกาย เมื่อนำมาประกอบกับองค์ประกอบอื่น ๆ ซึ่ให้เห็นว่า พิธีกรรม ความเชื่อ นาฏกรรม เป็นวัฒนธรรมที่สอดคล้องยึดโยงอยู่ด้วยกันจน กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชุมชน

จากแนวคิดที่ได้กำหนดการนำเสนอ กระบวนรำโดยมีการนำเอกลักษณ์ ซึ่งล้วนแล้วแต่สัมพันธ์กับดนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการฟ้อนรำ เมื่อตัวละคร หรือ นาฏยศิลป์อยู่ในอารมณ์ใด ดนตรีที่จะนำมาใช้ก็ต้องคัดเลือกให้เหมาะสม ทั้งท่วงทำนอง เสียง จังหวะ และการบรรเลง ทั้งนี้ผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบแนว ความคิด แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 การแต่งองค์ทรงเครื่องของนางสังขานพร้อมบริวารทั้ง 6 ตรวจเช็คความเรียบร้อย เสื้อผ้า หน้าผม โดยกลุ่มแม่บ้านสมาพันธ์ ก่อนไปขึ้น ขบวน ตรวจความเรียบร้อยเสร็จ ก็เดินไปขึ้นหลังมโหรี สัตว์พาหนะ พร้อมถือ อาวุธประจำกาย แล้วก็เคลื่อนขบวนแห่ไปยังวัดเชียงทอง

ภาพที่ 1 นางสาวนพรัตน์พร้อมบริวารทั้ง 6 ตรวจเช็คความเรียบร้อย เสื้อผ้า หน้าผม
โดยกลุ่มแม่บ้านสมาพันธ์
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

ภาพที่ 2 เดินไปขึ้นหลังมโหรี สัตว์พาหนะ พร้อมถืออาวุธประจำกาย
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

ภาพที่ 3 เคลื่อนขบวนแห่ไปยังวัดเชียงทอง
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

ช่วงที่ 1 เมื่อถึงวัดเชียงทอง นางสาวชน พร้อมบริวารทั้ง 6 ไปบนวัด
เชียงทอง ทำการมอบเศียร และอาวุธประจำกาย ได้แก่ พระขรรค์และพิณ

ภาพที่ 4 ถึงวัดเชียงทอง นางสาวชนพร้อมบริวารทั้ง 6 ไปบนวัดเชียงทอง
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

ภาพที่ 5 ทำการมอบเศียรและอาวุธประจำกาย ได้แก่ พระขรรค์และพิณ
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

ช่วงที่ 2 หลังจากมอบเศียรและอาวุธประจำกายเสร็จแล้ว นางสาวชานพร้อมบริวาร ออกมาสร่งน้ำพระที่ฮ้างฮอดสร่งที่เตรียมไว้หน้าวัดเชียงทอง โดยมีขบวนเพื่อนำเพื่อบ่งบอกถึงความปลื้มเปรมปรีดาในบุญสงกรานต์หลวงพระบาง

ภาพที่ 6 นางสาวชานพร้อมบริวาร สร่งน้ำพระที่ฮ้างฮอดสร่งที่เตรียมไว้
หน้าวัดเชียงทอง
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

ภาพที่ 7 ขบวนพ็อนรำเพื่อบ่งบอกถึงศิลปวัฒนธรรมปรีดาในบุญสงกรานต์

หลวงพระบาง

ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

เครื่องแต่งกาย

การออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายนั้นเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นแนวคิดหลัก และ แรงบันดาลใจต่อการสร้างสรรค์ผลงานในครั้งนี้ ซึ่งผู้สร้างสรรค์นำเครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวลาวล้านช้าง ทั้งผู้ชายและผู้หญิง เป็นองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งการแต่งกายมีกระบวนการคัดสรร จากรูปภาพในการแต่งนางสังขาน ในบุญประเพณีสงกรานต์ของหลวงพระบาง ผ่านการปรับนำเสนอให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ แต่ยังคงความเป็นโบราณอยู่

การแต่งกายของนางสังขาน จะห่มสไบปักชาย นุ่งผ้าถุงยาว ศีรษะจะสวมเลิงเค็งปักดอกกรักสด เครื่องประดับสีทอง เพื่อสื่อถึงความเป็นลาวล้านช้าง

ภาพที่ 8 ลักษณะการแต่งกายของนางสังขาน
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

การแต่งกายของบริวารนางสังขาน ห่มสไบ นุ่งผ้าถุงยาวกรอมหัวเข่า
เครื่องประดับทอง เพื่อบ่งบอกความเป็นลาวล้านช้าง

ภาพที่ 9 การแต่งกายของบริวารนางสังขาน
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

การแต่งกายของนางรำชาวบ้านผู้หญิง ห่มสไบ นุ่งผ้าถุงยาวกรอมหัว
เข่า เครื่องประดับทอง เพื่อบ่งบอกความเป็นลาวล้านช้าง

ภาพที่ 10 การแต่งกายของนางรำชาวบ้านผู้หญิง
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

การแต่งกายของนักแสดงชาวบ้านผู้ชาย ใส่เสื้อแขนยาว ห่มสไบเฉียงข้าง
เดียว นุ่งผ้าโจงกระเบน เครื่องประดับทอง เพื่อบ่งบอกความเป็นลาวล้านช้าง

ภาพที่ 11 ภาพการแต่งกายของนักแสดงชาวบ้านผู้ชาย
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

การแต่งกายของนักแสดงหญิง จะหม่มสไบ นุ่งผ้าถุงยาว เครื่องประดับทอง เพื่อบ่งบอกความเป็นลาวล้านช้าง

ภาพที่ 12 ภาพการแต่งกายของนักแสดงหญิง
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

การแต่งกายของตัวแทนกลุ่มแม่บ้าน สวมเสื้อปิดลาว นุ่งผ้าถุงยาวคลุมหัวเข้า เครื่องประดับทอง เพื่อบ่งบอกความเป็นลาวล้านช้าง

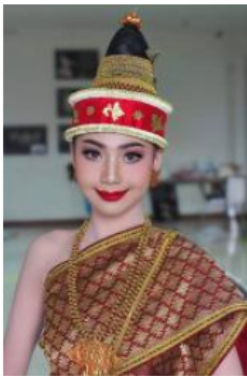

ภาพที่ 13 ภาพการแต่งกายของตัวแทนกลุ่มแม่บ้าน
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

การแต่งหน้า

องค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้นักแสดงมีใบหน้าที่สวยงาม และอำพรางข้อบกพร่องบนใบหน้าของนักแสดงได้ นอกจากนี้ก็ยังสามารถใช้วิธีการแต่งหน้าเพื่อบอกลักษณะของละครได้ เช่น แต่งหน้า นักแสดงหนุ่มให้เป็นคนแก่ แต่งหน้านักแสดงให้เป็นตัวตลก เป็นต้น ดังนั้นผู้สร้างสรรค์ผลงานจึง เลือกการแต่งหน้านักแสดงหญิงและนักแสดงชายแบบการแสดงระบำ รำ ฟ้อน

ภาพที่ 14 ภาพการแต่งหน้านักแสดง

“นางสังขาน,บริวารนางสังขาน,ชาวบ้านผู้ชาย”

ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

สรุปผล

จากการศึกษา การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานสร้างสรรค์ ชุด **ฉิมเฉียว** **ระบอบแต่งนางสังขาน** (ชมเชยขบวนแห่นางสังขาน) เป็นไปตามความมุ่งหมายดังนี้

1. ความเป็นมาประเพณีตรุษสงกรานต์ของหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากการศึกษ ประเพณีบุญสงกรานต์ของหลวง

พระบาง ในวันสงกรานต์ของลาว (หลวงพระบาง) พบว่ามี ลักษณะของพิธีกรรม โดยรวมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพุทธ พราหมณ์ และผี อาทิ การทำบุญ ทำทาน ตักบาตรอุทิศส่วนกุศลแก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว การสงฆ์น้ำพระ การรดน้ำขอพรจากผู้หลักผู้ใหญ่ รวมทั้งการละเล่นรื่นเริงต่าง ๆ ทั้งนี้จากความเข้าใจที่ว่าสังคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือเอเชียอาคเนย์ มีความผูกพันศรัทธาในพระพุทธศาสนา ประกอบกับการที่ภูมิภาคนี้อยู่ในเขตที่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำให้พิธีกรรมที่ปรากฏในประเพณีสงกรานต์มีลักษณะเชื่อมโยงกับธรรมชาติ ให้ความสำคัญต่อสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติเพื่อขออำนาจศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองให้มีความมั่นคงในชีวิต เพื่อขอความอุดมสมบูรณ์ต่อชีวิตและชุมชน ผ่านระบบความเชื่อที่ประกอบไปด้วยพุทธศาสนา พราหมณ์ฮินดู และการนับถือผี โดยไม่ว่าไทย หรือลาวก็ไม่ได้ผัดแผกไปจากมนุษย์เผ่าอื่น ๆ ที่จะต้องมีพัฒนาการมาจากสังคมเร่ร่อนสู่การลงหลักปักฐานเป็นบ้านเป็นเมือง ดังนั้นคติความเชื่อทางศาสนาดั้งเดิมที่มีการนับถือผีสาขางิงดำรงอยู่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองสะท้อนออกมาให้เห็นในลักษณะของพิธีกรรมที่ผูกพันกับความเชื่อทางศาสนา ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต และการทำมาหากินเป็นสำคัญ ในส่วนพิธีกรรมที่มีความแตกต่างกันนั้น หรือเรียกง่าย ๆ ว่า ประเพณีสงกรานต์ของลาวมี แต่ไทยไม่มี ที่เห็นได้อย่างเด่นชัด คือ “พิธีของปู่เยอ ย่าเยอ” ซึ่งเป็นเรื่องของชาติพันธุ์เข้ามาเกี่ยวข้องโดยชนชาตินั้นถือว่าปู่เยอ ย่าเยอ คือ ตัวแทนบรรพบุรุษของปวงชนชาวลาว ทั้งนี้จากการสำนึกในชาติพันธุ์ และความหวงแหนในประเพณีวัฒนธรรม ไม่ให้แปรเปลี่ยนไปตามกระแสของความต้องการที่จะพยายามเผยแพร่ประเพณีสงกรานต์สู่ชาวต่างชาติ โดยเฉพาะประเทศทางตะวันตก อย่างกรณีการละเล่นสาดน้ำสงกรานต์ก็กลายเป็นจุดขายเพื่อการท่องเที่ยวมากกว่าการเผยแพร่ความรู้ในประเพณีที่แสดงถึงรากเหง้าที่แท้จริงของสังคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงของประเพณีสงกรานต์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

2. เพื่อศึกษาความเป็นมาของขบวนแห่นางสังขาน ในประเพณีตรุษสงกรานต์ของหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นางสังขานคือตัวละครสำคัญในพิธีกรรมบุญปีใหม่ หรือวันสงกรานต์นั่นเอง นางสังขานถูกเลือกมาจากการประกวด การประชันความงาม ซึ่งนางสังขาน เป็นนางงามที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นเพื่อเป็นภาพตัวแทนของ อิตาพญาภิลาพรหม ด้วยเครื่องแต่งกายของสตรีราชินิกุล และเจ้านายชั้นสูงของอดีตราชธานี เพื่อปฏิบัติภารกิจในช่วงรอยต่อของเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านปี ของประเทศลาว

3. การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ ชุด **ฉิมเฉียะบอบเตต**
นางสังขาน (ชมเชยขบวนแห่นางสังขาน) สืบทอดมาเป็นการแสดงกิริยาอาการของอวัยวะส่วนต่าง ๆ เช่น มือ เท้า แขน ขา ศีรษะ และลำตัว ที่มนุษย์คิดประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้น เป็นท่าพ้องถือเป็นการอวดฝีมือในการร่ายรำของมนุษย์แต่ละบุคคลซึ่งสืบทอดมาขึ้นอยู่กับการฝึกฝนจนเกิดเป็นความชำนาญ และสามารถคิดประดิษฐ์ท่ารำขึ้นเองได้ สามารถแบ่งสืบทอดท่าพ้องออกเป็น 2 ลักษณะคือ 1. ท่าพ้องแบบอิสระ เป็นท่าพ้องที่ไม่มีรูปแบบแน่นอนตายตัว ขึ้นอยู่กับความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคลที่จะแสดงออกเป็นท่าพ้องของตนในรูปแบบใด 2. ท่าพ้องที่เป็นแบบแผน เป็นท่าพ้องที่มีการกำหนดรูปแบบแน่นอนตายตัวไม่ว่าจะเป็นมือ เท้า แขน ขา ศีรษะ และลำตัว ให้มีรูปแบบเดียวกัน ท่าพ้องต้องพร้อมเพรียงกัน สืบทอดมาจากร่ายรำอันงดงามทางนาฏศิลป์นั้นต้องผ่านกระบวนการฝึกฝนและเวลาในการศึกษา โดยมีการฝึกฝน และใช้เวลาในการศึกษาฝึกหัดพื้นฐานอย่างถูกต้อง และพัฒนาการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง นาฏศิลป์เป็นศิลปะแขนงหนึ่ง que แสดงถึงสุนทรียภาพของบุคคล สุนทรียภาพทางนาฏศิลป์เกิดจากการประดิษฐ์ท่ารำให้วิจิตรบรรจง สอดคล้องสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ดนตรี เครื่องแต่งกายได้อย่างกลมกลืน เกิดเป็นการแสดงที่งดงาม และองค์ประกอบที่สำคัญคือ กระบวนท่ารำ ที่ปรมาจารย์ด้านนาฏศิลป์ได้คิดขึ้นมาเป็นแม่ท่าของนาฏศิลป์

ไทย ที่มีความงดงามและใช้ในการแสดงต่าง ๆ เช่น การแสดงโขน ละคร การละเล่น พื้นเมือง ระบำ รำ ฟ้อน ซึ่งการแสดงแต่ละประเภท มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันออกไป ล้วนแต่มีคุณลักษณะและความงามทั้งสิ้น

การสร้างสรรคผลงานนาฏศิลป์ ชุด **ฉิมเฉียะบอวเต๋นาง**
งัງจาน แบ่งขั้นตอน การประกอบสร้างตามหลักนาฏยประดิษฐ์ (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547) ดังนี้ คือ การคิดให้มีนาฏยศิลป์ การกำหนดความคิดหลักการประมวลข้อมูล การกำหนดขอบเขต การกำหนดรูปแบบ การกำหนด องค์ประกอบอื่น ๆ และการออกแบบนาฏศิลป์

การสร้างสรรคศิลปะการแสดง ชุด **ฉิมเฉียะบอวเต๋นาง**
งัງจาน มีการแบ่งขั้นตอน ในการประกอบสร้างตามหลักนาฏยศิลป์ พบว่า การประกอบสร้างงานทางด้านนาฏยศิลป์นั้น จำเป็นต้องมีหลักการทางความคิดตามหลักนาฏยศิลป์เป็นอย่างดี เพื่อกระบวนท่ารำที่สวยงาม การใช้การเคลื่อนไหวของร่างกาย การสื่อความหมายทางท่ารำโดยสัญลักษณ์ โดยสอดคล้องกับองค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ ดนตรี และเครื่องแต่งกาย จึงทำให้เกิดเป็นการแสดงที่สวยงาม และเป็นการแสดงที่ผ่านกระบวนการทางด้านความคิด ในด้านท่ารำ และดนตรีที่ประกอบสร้างขึ้นแล้วแต่ผ่านการศึกษามาจากกระบวนการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ จึงได้ชื่อชุดการแสดง **ฉิมเฉียะบอวเต๋นางงัງจาน**

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด **ฉิมเฉียะบอวเต๋นาง**
งัງจาน : การประกอบสร้างนาฏยประดิษฐ์จากประเพณีบุญสงกรานต์ของหลวงพระบาง ภายใต้วัตถุประสงค์ดังกล่าวผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่เป็นประเด็นหลักนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

ชาวลาวนับเอาช่วงสงกรานต์ หรือที่เรียกว่า "สังขาน" เป็นช่วงเปลี่ยน

ศักราชใหม่ และได้มีพิธีเถลิงศกปีใหม่ขึ้นตามกำหนดวันสังขานในแต่ละปี วันสังขานในความหมายของชาวลาวจึงเป็นวันที่บ่งบอกถึงการล่วงเลยและเคลื่อนผ่านของกาลเวลาจากรอบปีหนึ่งไปสู่อีกรอบปีหนึ่ง ในช่วงเวลาดังกล่าว ชาวลาวได้กำหนดวันสังขานทั้งหมด 4 วัน คือ

วันสังขานร่วม ตรงกับวันที่ 13 เมษายน

วันสังขานเข้าวันที่หนึ่ง ตรงกับวันที่ 14 เมษายน

วันสังขานเข้าวันที่สอง ตรงกับวันที่ 15 เมษายน

วันสังขานขึ้น ตรงกับวันที่ 16 เมษายน

เป็นวันเริ่มต้นวันแรกของการเปลี่ยนศักราชใหม่ ตลอดระยะเวลา 3-4 วันนี้ ชาวลาวจะประกอบพิธีกรรมมากมายในแต่ละวัน จนพิธีกรรมบางพิธีต้องจัดภายหลังจากวันสังขานขึ้นแล้ว ความมากมายของพิธีกรรมแสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนในการรวมเอาคติทางศาสนาต่าง ๆ เข้ามาใช้ในเทศกาลเดียวกัน ได้แก่ คติทางพุทธศาสนา คติพราหมณ์ และคติผี โดยเฉพาะในเมืองหลวงพระบางซึ่งได้ปฏิบัติประเพณีบุญปีใหม่ลามาวาแต่ดั้งเดิม ประเพณีตรุษสงกรานต์ของลาวถือว่าเป็นการทำบุญเดือน 5 จากประเพณีการทำบุญ 12 เดือน ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ทั้งในพระราชวังเดิมก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และของประชาชนทั่วไปปฏิบัติสืบต่อกันมา เรียกว่า “ฮีตสิบสอง” ซึ่งสันนิษฐานว่า คงจะเหมือนกับพิธีทวาทศมาส 12 เดือน ของไทยหรือเขมร คือต้องทำบุญตามประเพณีประจำเดือนทุกเดือนจนครบ 12 เดือน เพื่อความเป็นสิริมงคลต่อตน และครอบครัว คติฮีตสิบสองรวมทั้งประเพณีบางอย่างของลาวนี้มีความคล้ายคลึงกับประเพณีที่ปฏิบัติกันอยู่ในภาคอีสานของไทยอยู่หลายประการ ทั้งนี้เพราะการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม การติดต่อระหว่างเชื้อชาติ และวัฒนธรรมของคนลาว และชาวไทยอีสานมีอยู่ตลอดเวลา

ด้านความรู้ พบว่าประเพณีบุญสงกรานต์ของหลวงพระบาง มีอิทธิพลต่อความเชื่อทั้งในศาสนา ศิลปกรรม และนาฏกรรม เราจึงมักพบเห็นศิลปกรรม

รูปนาคกระจายอยู่ในหลายพื้นที่ นาฏกรรมที่ถูกสร้างขึ้นมาจากแนวคิดเรื่อง ประเพณีบุญสงกรานต์ของหลวงพระบาง ก็สามารถทำให้เห็นถึงจินตนาการที่ เด่นชัดเกี่ยวกับประเพณีได้มากขึ้น ซึ่งนับว่านาฏกรรมเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึง ประเพณีบุญสงกรานต์ของหลวงพระบางที่สามารถสื่อสารกับผู้คนที่ได้ด้วย ระบบ สัญลักษณ์และการสื่อสารนี้ก็จะสามารถทำให้เข้าถึงระบบความเชื่อของชุมชนได้ โดยผ่านเช่นเดียวกัน

1. ความเป็นมาของการแห่งนางสังขานในบุญประเพณีสงกรานต์หลวงพระบาง

“สังขาน” วามาจากภาษาสันสกฤต แปลว่า ก้าวขึ้น อย่างขึ้น ย้ายที่ เคลื่อนที่ ในที่นี้หมายถึงพระอาทิตย์เคลื่อนเข้าสู่ราศีใหม่จึงเรียกว่า “มื่อสังขาน ขึ้น” ซึ่งเป็นวันขึ้นปีใหม่ในความหมายของคนลาวหลวงพระบาง นางสังขานเป็น นางในตำนานการเปลี่ยนผ่านปี ซึ่งเรียกว่า “สงกรานต์ เธอเป็นธิดาของพญากบิลพรหมที่ตัดเศียรตนเองหลังจากการแพ้เดิมพัน ในตำนานนางสังขานจะมี นามเฉพาะของตน แต่คนหลวงพระบางทั่วไปจะรู้จักเพียงนาม “นางสังขาน” ในช่วงเปลี่ยนผ่านปี นางสังขานมีหน้าที่อัญเชิญเศียรบิดาออกจากถ้ำมาสร้งน้ำแล้ว แห่รอบเขา พระสุเมรุในช่วงวันเปลี่ยนผ่านปี นางสังขานเป็นตัวบท (Text) สำคัญ ในบริบทของการรื้อฟื้นบุญปีใหม่และขบวนแห่ ภาครัฐได้จัดการประกวดนางสังขานบนเวทีเหมือนการประกวดนางงามสากลและได้กลายเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนใจให้กับประชาชนและนักท่องเที่ยวอย่างล้นหลาม ขบวนนางสังขานถูก จัดไว้ในอันดับที่ 15 ซึ่งอยู่เกือบกึ่งกลางของขบวนแห่ทั้งหมด โดยโครงสร้างทางกายภาพของรูปขบวน จึงทำให้ขบวนแถวที่อยู่เบื้องหน้าและส่วนหลังทำหน้าที่เหมือนผู้ร่วมแห่นางสังขาน นอกจากนี้ยังได้ถูกเชื่อมโยงกับการสร้างให้เป็นจุดสนใจ สืบเนื่องมาจากการประกวดนางสังขาน รวมทั้งการประดิษฐ์ตกแต่งรถที่มี หุ่นรูปสัตว์ประจำปีเป็นที่นั่ง มีความสูงจากพื้นถนนประมาณ 5 เมตร ทุกอย่างล้วนส่งผลให้นางสังขานกลายเป็นตัวละครที่โดดเด่น ประการสำคัญระดับความสูงของบัลลังก์ที่นั่งนางสังขาน ยังได้กดให้วอพระเถระที่มีความสูงจากพื้นถนน

เพียง 1.5 เมตร และผลักดันให้ขบวนอื่น ๆ กลายเป็นบริวารร่วมแห่นางสังขานไปโดยปริยาย ทั้งที่ในสมัยราชอาณาจักร วอพระเถระคือหัวใจและทำให้เกิดการแห่บุญปีใหม่ขึ้น แต่ร่วพระเถระในขบวนแห่นี้ ได้ถูกลดทอนความสำคัญทั้งในเชิงกายภาพและการสลายความหมายของ “วอ” ที่สัมพันธ์กับอำนาจเจ้ามหาชีวิตออกไป มันได้ถูกใช้เป็นเพียงสัญลักษณ์ในการเชื่อมต่อระหว่าง “อดีต” กับ “ปัจจุบัน” เพื่ออธิบายว่า ขบวนแห่บุญปีใหม่ของเมืองมรดกโลกมีสายธารมาจากมรดกอันยาวไกลแต่มิได้ถูกใช้ในความหมายของการเป็นวอวัดหลวงแม้แต่นางวอ ซึ่งในอดีต คือ บรรดานางสาวแต่งกายด้วยชุดสตรีลาวอุ่มชันดอกไม้เดินตามหลังวอพระเถระก็ได้ถูกย้ายตำแหน่งไปใช้เป็นบริวารเดินนำหน้านางสังขานปรากฏการณ์ข้างต้นนอกจากจะเป็นการสลายความทรงจำของการแห่วอแบบดั้งเดิมแล้ว ยังเป็นการเปลี่ยนความหมายที่ส่งผลต่อการสร้างความทรงจำใหม่ให้กับคนหลวงพระบางในปัจจุบันไปพร้อมกัน อย่างไรก็ตาม กรณีนางสังขานในขบวนแห่นี้กลับเป็นตัวแทนหนึ่งที่ถูกสนใจและได้รับการจัดจ้องจากคนหลวงพระบางรุ่นเก่าไม่น้อยไปกว่าพระเถระและภิกษุสงฆ์ อันเกี่ยวเนื่องกับภาพทับซ้อนของนางสังขานกับราชันดดาแห่งองค์มกุฎราชกุมาร ดังนั้นหลังจากการสงวน้ำสาธุใหญ่และภิกษุสงฆ์สามเณรแล้ว คนหลวงพระบางรุ่นเก่าก็ยังคงรอคอยจัดจ้องนางสังขานคนใหม่ทั้งที่เมื่อปี พ.ศ. 2547 กับ พ.ศ. 2548 ที่ผู้เขียนได้เข้าสังเกตการณ์บุญปีใหม่พบว่า “นางสังขาน” ไม่ใช่ตัวแทนที่ผู้อาวุโสหลวงพระบางรุ่นเก่าให้ความสนใจ ตรงกันข้ามกลับมองว่าเป็นการประดิษฐ์วัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาช่วงชิงคุณค่าของพระเถระแต่การประกวดนางสังขาน ปี พ.ศ. 2559 ที่ ‘สะกุนาอินทวง’ ราชันดดาแห่งองค์มกุฎราชกุมารวงศ์สว่างกับแม่ณิไลเป็น 1 ใน 29 นางสาวที่เข้าประกวด นางสังขานก็ได้กลายเป็นตัวแทนที่ถูกจัดจ้องตั้งแต่ในเวทีประกวด และในเวทีขบวนแห่บุญปีใหม่ นางสังขาน” ตัวละครสำคัญในพื้นที่พิธีกรรม บุญปีใหม่ในกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นหญิงสาวที่ถูกประทับความหมายว่าโสเภณีที่สุดของเมือง จากกระบวนการประชันความงามอย่างเข้มข้น

เหมือนกับการประกวดนางงามในประเทศทุนนิยม ต่างเพียงว่า "นางสังขาน" เป็นนางงามที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นเพื่อเป็นภาพตัวแทนของธิดาพญากบิลพรหม ด้วยเครื่องแต่งกายของสตรี ราชนิกุล และเจ้านายชั้นสูงของอดีตราชธานี เพื่อปฏิบัติภารกิจในช่วงรอยต่อของเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านปี นางสังขานจึงตอบโจทย์บุญปีใหม่ของเมืองมรดกโลก และเมืองท่องเที่ยวของโลกได้เป็นอย่างดี เธอจึงกลายเป็นตัวละครที่แย่งชิงตำแหน่งหัวใจของบุญปีใหม่ไปจากพระเถระ ดังนั้นนางสังขานจึงเป็นเพียงการหยิบยืมเรื่องราวธิดากบิลพรหม มาเป็นเนื้อหาในการประดิษฐ์สร้างตัวละครใหม่ โดยนำเข้าประกอบไว้ในขบวนแห่บุญปีใหม่เมืองหลวงพระบาง ในฐานะเวทีและฉากของตัวละครเพื่อความน่าสนใจในบริบทการท่องเที่ยว ซึ่งได้ถูกยกระดับให้ยิ่งใหญ่และเมื่อหลวงพระบางได้ก้าวเข้าสู่เงื่อนไขของเมืองมรดกโลก และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สูงส่งยิ่งขึ้น เมื่อทางวัฒนธรรมที่เข้มข้นซึ่งนางสังขานก็ได้กลายเป็นตัวละครที่สามารถตอบโจทย์ให้กับเงื่อนไขใหม่ของเมืองหลวงพระบางได้เป็นอย่างดีจนถึงขั้นกลายเป็นภาพตัวแทนของการท่องเที่ยวเคียงคู่กับปูเยอ ย่าเยอ ประการสำคัญของนางสังขานได้เริ่มกลายเป็นสัญลักษณ์ของบุญปีใหม่เมืองหลวงพระบางในการรับรู้ของคนหลวงพระบางรุ่นใหม่และนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก ดังการปรากฏตัวในเอกสารเผยแพร่บุญปีใหม่และการท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบางที่ไม่เคยขาดเรือนร่างของ“ธิดาพญากบิลพรหม”แห่งเมืองหลวงพระบางพร้อมกับการเริ่มมีการเรียกนามขบวนแห่ชื่อว่า “ขบวนแห่นางสังขาน”

2. การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดง ชุด **ฉิมเฉียะบอวตเต**
นางสังขาน พบว่า หลักนาฏยประดิษฐ์ในเรื่องการคิดให้มีนาฏยศิลป์ การกำหนดความคิดหลักทั้งในระดับเป้าหมายและระดับวัตถุประสงค์ การประมวลข้อมูล การกำหนดขอบเขต การกำหนดรูปแบบ ตลอดจนการกำหนดองค์ประกอบอื่นที่ประกอบไปด้วยเครื่องแต่งกาย ดนตรี ภาระบวรท่ารำทั้งหมด ล้วนเป็นภาระบวรการควบคุมการทำงานของงานของการสร้างสรรค์ให้เห็นไปตาม

วัตถุประสงค์ และแนวความคิด ซึ่งความคิดสร้างสรรค์จะต้องประกอบไปด้วย ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออ สอดคล้องกับที่ Guilford And Hoepfner. (1971) ที่อธิบาย ว่าความคิด คล่องแคล่วและความคิดยืดหยุ่น เป็นพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์ส่วนความคิดริเริ่มนั้นทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมา และความคิดละเอียดลออทำให้ความคิดนั้นมียละเอียดในการคิดมากขึ้น กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงชุด **ฉิมเฉียะบอบແຫ່ງງຊ້າວ** ในส่วนที่เป็นกระบวนการทำรำ พบว่า การนำท่าหลักจากท่ารำนาฏศิลป์ไทยมาประกอบสร้างสามารถใช้ มือ แขน เทน สัญลักษณ์ที่ต้องการ สื่อสารให้เห็น การใช้ร่างกาย การก้าวเดิน การทางตัว การ ถ่ายน้ำหนัก จำเป็นต้องปรับให้เป็นการปรับให้เป็นไปตามนาฏยลักษณ์ของพื้น เมืองให้ชัดเจนและพริ้วไหว โดยเพิ่มท่าที่เป็นเอกลักษณ์และท่าเชื่อม โดยการ จัดเรียงท่าให้มีความสัมพันธ์และร้อยเรียงกันไปได้อย่างสวยงาม อิสระตาม ธรรมชาติของการฟ้อนพื้นเมืองสอดคล้องกับ ชีวาล วงศ์ประเสริฐ. (2532) ที่ อธิบายว่า ท่าฟ้อนรำของชาวอีสาน มีความเป็นอิสระ ขึ้นอยู่กับลีลาของผู้ฟ้อนที่ จะขยับมือเคลื่อนไหวอย่างไร ส่วนเรื่องของดนตรีก็มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง การ สร้างสุนทริยภาพทางดนตรีนอกจากความไพเราะของท่วงทำนองแล้วยังควรส่ง อารมณ์และสนับสนุนให้การแต่งเพลงสมจริงอีกด้วยซึ่งดนตรีพื้นบ้าน ก็สามารถ สร้างท่วงทำนองที่หลากหลายให้สอดคล้องกับอารมณ์ของการแสดงด้วยลาย เพลงที่หลากหลาย สอดคล้องกับที่ ชุมเดช เดชภิมล. (2531) อธิบายว่า ดนตรีพื้น บ้านนั้นแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิศาสตร์ ธรรมชาติตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม โดยเฉพาะดนตรีภาคอีสานนั้นท่วงทำนองดนตรีที่ สนุกสนาน จังหวะขึ้นดังเร้าใจ เช่น ลายสุดสะแนน ลายลำเพลิน ลายกาเด็นก้อน ลายทำนองวังเวงโหยหา เช่น ลายแม่ฮ้างกล่อมลูก ลายลมพัดพร้าว เป็นต้น นอกจากนี้ความสำคัญในเรื่องจังหวะและทำนองเพลง ยังสอดคล้องกับแนวคิด ของ เฉลย ศุขะวณิช. (2538) ที่อธิบายว่า การกำหนดท่วงทำนองและจังหวะของ

เพลงให้เข้ากับลีลาท่ารำโดยยึดหลักความสัมพันธ์ของท่วงทำนองเพลงกับท่ารำ ความสัมพันธ์ระหว่าง ความหมายของบทร้องเป็นสิ่งที่ต้องทำให้กลมกลืน และการแสดงจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อมีการ ออกแบบการเคลื่อนไหวและการใช้พื้นที่ ให้เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการใช้ที่ว่างตำแหน่ง ขนาด ทิศทาง เพื่อให้เกิดความลงตัว และสอดคล้องกับท่ารำจนเกิดเป็นภาพศิลปะที่สวยงาม สอดคล้องกับ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2548) ที่อธิบายถึงความงามในศิลปะเป็นผลงานทาง ทักษะที่ผ่านกระบวนการทาง ปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจเป็นพื้นฐาน ศิลปะ ไม่ใช่ธรรมชาติ แต่ศิลปะได้ อาศัยธรรมชาติเป็นปัจจัย เป็นแหล่งคลไจทางการสร้างงานศิลปะ การสร้างสรรค์ ศิลปะการแสดงชุด **ฉิมเฉียะบอบแฉ่างวาลังฉาว** เป็นการสร้าง งานศิลปะจากความเชื่อในสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ แต่ใช้หลักทางนาฏศิลป์เป็น ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความงดงาม มีแบบแผนร่วมใช้ชุมชนได้อย่างมีระบบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์มีแรงบันดาลใจมาจากบริบท ทางสังคม ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรม วรรณกรรม ตำนานเรื่องเล่าก็ สามารถนำมาสร้างแนวคิดให้เกิดเป็นภาพเคลื่อนไหว สามารถรับรู้ได้ด้วย ตาเปล่า สุนทรียะที่ได้รับอาจจะเป็นความซาบซึ้ง ความสุข และการได้ปลด ปลอยอารมณ์จากความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน แต่นาฏยประดิษฐ์ที่เกิดจาก ความเชื่อนั้นจะมีพลังศรัทธาเป็นแรงบันดาลใจ กระบวนการประกอบสร้าง จึง จำเป็นต้องใช้ทฤษฎีในการถอดสัญญาณเพื่อให้เกิด “ภาพจริง” ที่มี “ความหมาย ต่อศรัทธานั้น” และเพื่อให้ภาพจินตนาการเด่นชัดการใช้ทฤษฎีหลักทางนาฏศิลป์ มาควบคุมการทำงานในทุกรายละเอียดขององค์ประกอบ ก็จะทำให้ผลงานสร้างสรรค์ มีแบบแผนและมีสุนทรียภาพยิ่งขึ้น

1.2 การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ โดยเฉพาะการประดิษฐ์ท่ารำ ด้วยการ ผสมผสาน ท่าหลัก ท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ และท่าเชื่อมรำต่าง ๆ นั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ เชื่อมโยง และ สมดุลกันระหว่างท่าต่อท่า หรือระหว่างมือ แขน ขา และเท้า โดยข้อคำนึงนั้น นั้น จะสามารถสร้างให้เห็นถึง “ความลงตัว” ที่จะก่อให้เกิดความสมบูรณ์ของท่ารำ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ต้องอยู่ภายใต้ “แนวคิด” ในการสร้างสรรค์ ในการแสดง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป รูปแบบขบวนการแห่ในบุญประเพณีสงกรานต์หลวงพระบาง ในขบวนแห่บุญประเพณีสงกรานต์ยังมีขบวนอื่น ๆ เช่น ขบวนปู่เยอ-ย่าเยอ ขบวนนางแก้ว ขบวนพระเถรานุเถระ ขบวนก๊อนกำลังบรรดาเผ่า เป็นต้น ซึ่งสามารถนำเรื่องราวความเป็นมาไปศึกษาทำการวิจัยในลำดับต่อไปได้

บรรณานุกรม

- เฉลย ศุขะวณิช. (2538). *นาฏศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ. (2532). *ศิลปะการฟ้อนภาค อีสาน*. มหาสารคาม : สำนักงานวิทยบริการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2548) *การวิจัยทางศิลปะ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ชุมเดช เดชภิมล. (2531). *ภาพสะท้อนชีวิตชาวอีสาน จากหมอลำ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2543). *นาฏศิลป์ปริทรรศน์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2547). *หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Guilford, J. P., & Hoepfner, R. (1971). *The Analysis of intelligence*. New York, NY: McGraw-Hill.